

Laudáció na prof. RNDr. Antona Hajduka, DrSc.

„K pravde sa človek musí tvrdo dopracovať; asi tak ako k zlatu – dolovaním a ryžovaním. Ale na rozdiel od zlata, nemožno ju ukradnúť, získať podvodom alebo nečestne. V tom sa prejavuje božskosť pravdy. Pravda však vyžaduje aj pokoru ducha. Veda i filozofia by ju často chcela dosiahnuť vo svojej pýche, vedomá si svojej múdrosti. V tom je ťažkosť vedy i filozofie.“

A. Hajduk

Toto sú slová medzinárodne uznávaného vedca, rektora Trnavskej univerzity, predstaviteľa kresťanskej inteligencie na Slovensku, profesora Antona Hajduka.

Prof. RNDr. Anton Hajduk, DrSc., sa narodil 3. mája 1933 v Užhorode vo vtedajšom Československu. Vyrastal v kresťanskej rodine notára a učiteľky, a počas jeho gymnaziálnych štúdií sa na jeho duchovnej formácii podieľali aj saleziáni. Po absolvovaní gymnázia pokračoval vo vysokoškolskom štúdiu fyziky na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktoré ukončil v roku 1958.

Najskôr začal pracovať ako stredoškolský učiteľ, neskôr pôsobil ako redaktor v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve v Bratislave a od roku 1961 pracoval na rôznych pozíciách v Astronomickom ústave SAV.

V roku 1967 získal na Karlovej univerzite v Prahe titul kandidáta vied a v roku 1985 na Astronomickom ústave Česko-slovenskej akadémie vied titul doktora vied za obhajobu práce „Radarový výskum meteorov a meteorický prúd Halleyovej kométy“.

V roku 1992 habilitoval na Karlovej univerzite v Prahe na docenta v odbore astronómia a profesúru získal v odbore astrofyzika v roku 1996 na Masarykovej univerzite v Brne.

Osobitnou kapitolou v jeho živote bolo jeho osobné angažovanie sa za znovuoživenie Trnavskej univerzity v Trnave. Napriek všemožným prekážkam nepodľahol a nerezignoval, ale stal sa jej novodobým zakladateľom a v rokoch 1992 – 1996 aj prvým rektorom. V roku 2002 – pri príležitosti desiateho výročia jej obnovenia – mu Trnavská univerzita udelila „Pamätnú medailu“ a teraz jeho pôsobenie pripomína busta umiestnená pred rektorátom univerzity. V roku 2004 mu univerzita udelila aj najvyšší titul *Doctor honoris causa* za prínos pre rozvoj vedy v Slovenskej republike s osobitným zreteľom na Trnavskú univerzitu.

Vo svojej nezabudnuteľnej inauguračnej prednáške pri príležitosti udelenia tohto čestného doktorátu 7. júna 2004 prof. Hajduk okrem iného povedal: „...národ morálne neobrodíme falošným, pokryteckým, farizejským kresťanstvom, ani keby sme celé Slovensko pokryli univerzitariami honosiacimi sa názvami svätcov alebo katolicitou.

Mnohých dary zviedli, iných hrozby sklonili: nech im je Pán Boh milostivý. Lebo ako hovorí sv. Augustín: „Mnohých, ktorých má Cirkev, nemá Boh a mnohých, ktorých má Boh, nemá Cirkev“. Je to aj jedna z mojich trpkých životných skúseností. S nesmiernou ľútosťou konštatujem, spolu s Karlom Rahnerom, že najväčšou prekážkou viery v dnešnom svete býva život kresťanov. Neradi pripúšťame túto myšlienku a takmer nikdy ju nevzťahujeme na seba. My sme vždy tí „spravodliví a pravdu vlastniaci“. Ale Pravda je svetlom sveta, nemožno ju vlastniť, ale možno sa ňou excitovať a ju vyžarovať... Beda tým, ktorým neprekáža klamať a zahmlievať pravdu diplomatickou rétorikou. Aký úbohý je pedagóg, ktorý má všemožné vedomosti, ale nemá lásku k svojim žiakom. A aký úbohý je filozof, ktorý pozná všetky druhy izmov, ale nežiarí túžbou po pravde a hľadaní zmyslu ani svojej vlastnej existencie. Toto adresujem učiteľom všetkých univerzít“.

Prof. Hajduk celý život *Pravdu* hľadal, nadchýnal sa ňou, vyžaroval a šíril ju. Ako pedagóg, ako vedec, i ako človek.

Bol uznávaným vedcom v odbore astronómie a astrofyziky doma aj v zahraničí. Pozoruhodné vedecké výsledky dosiahol najmä v oblasti výskumu medziplanetárnej hmoty, bol významným priekopníkom radarového výskumu meteorov na Slovensku i v zahraničí, založil a rozvinul radarovú sieť pozorovania meteorov Modra - Bologna - Lecce. Absolvoval viaceré vedecké študijné pobyty, napríklad v Kanade, Švédsku, Taliansku. Až do svojej smrti bol vedúcim oddelenia medziplanetárnej hmoty Astronomického ústavu SAV. V rokoch 1990 - 1992 bol aj členom a výkonným sekretárom predsedníctva SAV, ako aj členom prezídia ČSAV.

V rokoch 1973 - 1980 bol tiež predsedom Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV a dlhé roky bol predsedom redakčnej rady časopisu *Kozmos*.

Od roku 1970 bol členom Medzinárodnej astronomickej únie a jej komisií pre meteory a medziplanetárny prach a pre bioastronómiu, ktorá jeho výsledky ocenila aj tým, že podľa neho pomenovala asteroid číslo 11657 menom *Antonhajduk*.

Bol tiež držiteľom ocenenia Národnej agentúry pre letectvo a vesmír (NASA) i viacerých domácich cien SAV.

Počas svojho života napísal vyše 150 vedeckých prác, ktoré publikoval v renomovaných časopisoch, stovky populárno-vedeckých článkov a viacero monografií. Medzinárodný i domáci ohlas vedeckých prác je viac ako 250 citácií.

Okrem tvorivej práce vo vede sa venoval aj popularizácii vedeckých poznatkov pre širšiu verejnosť. Bol zostavovateľom a spoluautorom „*Encyklopédie astronómie*“. V roku 1975 a 1976 získal prémii Slovenského literárneho fondu za pôvodnú vedeckú tvorbu v oblasti literatúry faktu (predovšetkým za knihu v spoluautorstve s Jánom Štohlom „*K horizontom vesmíru*“ a za knihu „*K planétam*“).

Prof. Hajduk sa významne podieľal aj na pedagogickom procese. 21 rokov prednášal *Rádioastronómiu* pre špecializáciu astronómia a geofyzika na Prírodovedeckej a Matematicko-fyzikálnej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, v rokoch 1968 - 1973 vyučoval aj na Pedagogickej fakulte UK a v rokoch 1994 - 1996 prednášal *Astronómiu a Filozofické aspekty kozmológie* na spomínanej Trnavskej univerzite v Trnave.

Popri vedeckej a pedagogickej činnosti, ako aj popularizácii vedy, sa prof. Hajduk venoval aj rozvíjaniu dialógu medzi vedou, filozofiou a teológiou. Stal sa jedným z hlavných predstaviteľov prúdu zástancov interakcie vedy a viery. Už pred rokom 1989 sa zapájal do hnutia kresťansky orientovaných intelektuálov, čoho svedectvom bolo aj spoluautorstvo (opäť s J. Stohlom) knihy *„Živá viera a vedecký svetonázor“*, ktorá vyšla v samizdate v roku 1982. Na tomto poli sú známe aj ďalšie jeho významné práce, najmä *„Turínske plátno“* (1991) a *„Božie kráľovstvo“* (1997).

Turínske plátno vzrušovalo a i naďalej vzrušuje odbornú i laickú verejnosť. Záujem prof. Hajduka o výsledky výskumu turínskeho plátna sa objavil už počas jeho pracovných (astronomických) pobytov v Taliansku, počas ktorých využil aj možnosť navštevovať Sindonologické centrum v Ríme a nadviazal intenzívny kontakt s profesorkou Emanuelou Marinelliou, ktorá pracovala v Inštitúte, kde plátno skúmali. Práve ona mu umožnila prístup ku všetkej dostupnej literatúre, dlhé roky boli v kontakte, až vznikol nápad napísať spomínanú knihu. V tomto smere bol prof. Hajduk veľmi povďačný aj Msgr. Pavlovi Hnilicovi, SJ, ktorý mu pomáhal so zaoštarávaním literatúry aj na túto tému.

V rámci rozvíjania dialógu v oblasti vedy a viery prof. Hajduk publikoval cyklus článkov o vzdelávaní v duchu a v pravde, ale hlavne článok *„O slobode ducha“* (v roku 1993), ktorý získal veľkú odozvu v akademickej komunite.

Od roku 1999 až do svojej smrti prof. Hajduk viedol Ústredie slovenskej kresťanskej inteligencie (ÚSKI) a v rámci jeho sekcie pre vedu a náboženstvo vypracoval mnoho projektov zameraných na vzdelávanie kresťanských učiteľov a katechétov, ale aj študentov, vrátane študentov teológie a mnohé svoje prednášky a články publikoval v časopise ÚSKI RaN.

Viacere projekty ÚSKI boli podporované nemeckou nadáciou Renovabis, ale tiež americkou nadáciou Templeton v rámci projektu METANEXUS. V roku 2005 v mimoriadne silnej svetovej konkurencii získal medzinárodný grant na tému *Život ako kozmický fenomén*, ktorého realizáciu už, žiaľ, nemohol ukončiť. Veľkou túžbou prof. A. Hajduka bolo prepojenie tiež kresťanských organizácií, ktoré sa venujú evanjelizačnej činnosti v rôznych oblastiach. Bol tak spoluzakladateľom kresťanských organizácií Fórum kresťanských inštitúcií (FKI) a Fórum pre verejné otázky (FVO).

Verejné aktivity a osvetovú činnosť prof. Hajduka spoznalo tiež veľa

čitateľov, poslucháčov rozhlasu, či divákov televízie, kde účinkoval do poslednej chvíľe.

Nemožno však spomenúť všetko. Prof. Hajduk obsiahol totiž veľkú škálu aktivít. Študoval a šíril poznatky nehládac na únavu, aby ukázal príklad všetkým, ale osobitne ľuďom vo vede, aby sa neuzatvárali do svojich úzkych odborných rámcov, lebo ako hovoril, „*odborník bez bázne k hodnotám Absolútna je iba robot*“, ale aby „*svietili*“ svojmu okoliu na ceste premeny sveta, na ceste evolúcie Ducha a za Pravdou. Na takýto veľký odkaz nemožno zabudnúť a dnešný deň udelenia ceny **Fides et ratio** je toho skutočným dôkazom.

Prof. Hajduk zomrel 9. apríla 2005 uprostred aktívneho riešenia a vytvárania viacerých nových projektov.

Jeho osobné vyznanie viery, ktorá neodmieta vedu, a zápal pre rozvoj vedy, ktorá nepopiera vieru, nám naživo ešte v krátkosti priblíži aj záverečný videozáznam z jeho vystúpenia.

Na záver mi dovoľte, aby som sa poďakovala za možnosť predniesť toto *Laudáció* na tak výnimočnú osobnosť, akou pán profesor Hajduk bol. Je to pre mňa veľké vyznamenanie, ako aj nesmierna radosť, ktorú cítim, tak ako som ju pociťovala vždy v jeho prítomnosti počas našich spoločných aktivít, ktoré mi dovolili *zblízka* vidieť jeho premyslenú, tvorivú a záslužnú činnosť, ako aj mnohé obdivuhodné stránky jeho osobnostného charakteru.

prof. PhDr. Zlatica Plašienková, PhD.

ZÁZRAKY¹

Anton Hajduk

(Mnohokrát som sa v diskusiách stretol s otázkou: Ako je možné, že Vy ako vedec veríte; to veríte aj v zázraky? Prednášate o Turínskom plátne, to naozaj veríte, že niekto môže vstať z mŕtvych?)

Chcel by som povedať, že mnohé úvahy o Ježišových zázrakoch sú od základov pomýlené. Ježiša považujú za akéhosi ľudového liečiteľa a jeho zázraky ako vyhánanie duchov, chodenie po mori, či premene vody na víno im slúžia nato, aby zlegendárnili historickú osobu Ježiša, ktorú donedávna historici považovali taktiež za legendu.

Začnem preto zmyslom Ježišových zázrakov. Evanjeliá (Mt 9, 2 – 8, Lk 5, 18 – 25) uvádzajú príhodu s ochrnutým človekom takto: Keď prišiel Ježiš k ochrnutému, povedal: „Odpúšťajú sa ti hriechy!“ A keď sa

¹ Prejav laureáta reprodukováný pri udelení ceny FIDES ET RATIO dňa 13. 9. 2012 zo záznamu relácie „Duchovné slovo“, vysielané Slovenskou televíziou r. 2005.

nad tým mnohí pohoršovali, pokračoval: „Čože je ľahšie povedať: Odpušťať sa ti hriechy, alebo rozkázať: Vstaň a chod? Ale, aby ste vedeli, že Syn človeka má na tomto svete moc odpúšťať hriechy“, vtedy povedal ochrnutému: „Vstaň, vezmi si posteľ a chod domov!“. Ľuďom šlo o uzdravenie, Ježišovi šlo predovšetkým o duchovné uzdravenie. Najkrajšie je to vyjadrené v podobenstve o márnotrattnom synovi (Lk 15, 11 – 23), v ktorom Ježiš hovorí, že „bol mŕtvy a ožil, bol stratený a našiel sa!“

Ježišovo poslanstvo nie je o tom, či uzdravil slepého od narodenia, hluchonemého či malomocných, ale predovšetkým o tom, že dáva zrak duchovne slepým, dáva prehovoriť tým, čo v spoločnosti nemali slovo, očisťuje a dvíha tých, ktorými spoločnosť opovrhuje. Nebol a ani dnes nie je na strane farizejov a zákonníkov, ktorí radi odsudzujú. Ale zastal sa prostitútky i podvodníka, lebo i tí sú Božie deti. Lebo jeho milosrdenstvo je zázrak nad zákonom spravodlivosti. Nebol ani na strane mocných, ale uzdravoval telesne i duchovne malomocných. A k prechodu uchom ihly vyzval bohatých. Kristus vždy bol na strane slabých. Veď aj my sme prežili ako slabí svoj zázrak, zázrak víťazstva bezmocných a prenasledovaných, zázrak prechodu cez červené more komunizmu.

V reči na hore (Mt 5, 3 – 11, Lk 6, 20 – 22) pozýva do svojho kráľovstva lásky (ktoré svet nevníma), do ktorého sa vstupuje úzkou cestou a tesnou bránou. Nevnučuje sa. Pozýva. Tým, ktorí o to prosia, dáva zrak, aby tú cestu videli, i keby sa im zdala nemožnou, ako kráčanie po vlnách. Toto sú Ježišove zázraky. Telesné uzdravenia sú druhoradé, lebo ide o časnosť; pri duchovných uzdraveniach ide o večnosť.

Dejú sa teda zázraky? Dnešná medicína dokáže robiť zázraky. O technike ani nehovoríac. Tým nechcem povedať, že Ježiš používal nejaké triky. Zakaždým opakoval: „Tvoja viera ťa uzdravila!“ Lebo viera dokáže robiť zázraky. Kým ale nedokážeme pochopiť, že hra o večnosť je väčší skutok, než hra o časnosť, nepochopíme ani to, že časné Ježišove zázraky sú iba prostriedkom na to, „aby sme vedeli“ (Mt 8, 6), že má moc nad väčšími skutkami. Má moc aj kriesiť mŕtvych, a tú moc dal aj tým, ktorí prijali jeho Ducha (Jn 20, 23).

Tento postoj k zázrakov je vo sfére poznania, ktorá predpokladá vieru vo večný život, ale nie v rozpore s vedou, ktorá skúma tento svet a časný život. Nikto nie je donútený veriť. Ak by Boh bol vedecky dokázateľný, obral by nás o slobodu. O možnosť milovať. Preto ostal pri pozvaní.

† *prof. RNDr. Anton Hajduk, DrSc.*